

===== Pál István =====

/// **A szülőföld elengedése**

Két izraeli kormánytisztviselő a magyar hírszerzés érdeklődésének középpontjában

== Bevezetés

1957-ben a nyugati államok közül Izrael volt az első, amely egyoldalúan nagyköveti szintre emelte a diplomáciai kapcsolatokat az 56-os forradalom leverését követő időszakban elszigetelődő Kádár-kormánnyal. Az egyébként viszonzatlan gesztus első sorban a vasfüggöny mögött élő második legnagyobb európai zsidó közösség legális kivándorlásának előmozdítását szolgálta. Míg David Ben-Gurión miniszterelnök 10–12 ezer ember engedéllyel történő távozását szeretne volna elérni, a Kádár-rendszer a nyugati pénzintézetekhez intézett magyar hitelkérelmek kedvezőbb elbírálását remélte a kétoldalú viszony javulásától. Az elképzelés megvalósíthatóságát viszont jelentősen korlátozta, hogy a szovjet külpolitika ekkor már kizárólagos jelleggel az arab országok megnyerésében és az Amerikai Egyesült Államokkal történő szembe fordításában gondolkodott, amihez a Magyar Népköztársaságnak is alkalmazkodnia kellett. A közeledés hamarosan meg is torpant, mivel a magyar hatóságok rövid időn belül sorozatosan elkövetett pénzügyi visszaéléssel vádolták a budapesti izraeli kereskedelmi attasét, ami 1957 júniusában a diplomata kiutasításával végződött. Tel-Aviv a már említett célra való tekintettel az Egyesült Államokhoz és Nagy-Britanniához képest mégis nagyobb megértést tanúsított Budapest irányában,¹ amit Belügyminisztérium (BM) II/3. (Hírszerző) Osztálya is megpróbált kihasználni, így az 1950-es évek végén Tel-Avivban is megalakult a rezidentúra.² Mivel a szovjet társ-szerv tapasztalatai a zsidó állam megalakulása utáni években azt mutatták, hogy a Sin-Bét, az izraeli belbiztonsági szolgálat túlságosan kis létszámú és technikailag sem kellően felszerelt ahhoz, hogy a keleti blokk összes diplomatája állandó megfi-

1 == Kovács, 2019: 39–53.

2 == Palasik, 2013: 87.

gyelés alatt lehessen,³ a magyar hírszerzés is abból indult ki, hogy tevékenysége korántsem fog olyan akadályokba ütközni, mint az USA-ban vagy Nagy-Britanniában. Ezenkívül a lehetőségeket az is kibővítette, hogy 1957-től egyre több olyan izraeli állampolgár érkezett magyarországi rokonlátogatásra, aki még a második világháború, illetve a zsidó állam megalakulása előtt hagyta el szülőföldjét. Köztük volt Avni Jakob pénzügyminisztériumi tisztviselő és Kőnig Mihály rendőrtiszt, akiknek a baloldali kötődésen/nosztalgian alapuló beszerzéséhez vagy az izraeli életben szerzett csalódás miatt vélelmezett megkönyékezhetőségéhez az állambiztonság különösen nagy reményeket fűzött, csakhogy a két jelölt már elengedte a Magyarország irányában meglévő kötődését. (Sajnos a jelen írás csak a magyar állambiztonsági szervek fennmaradt irataira épül, mivel a két ügy izraeli olvasatát az ottani rendkívül szigorú cenzúra, valamint a személyiségi jogok hatványozott védelme miatt nem ismerhetjük!)

= = = A jelöltek

Kőnig Mihály (Michael König) izraeli rendőr 1960. február 2-án fordult a Magyar Népköztársaság tel-avivi követségéhez, hogy vízumot kérjen a Budapest VII. Barcsay utca 3. szám alatt lakó édesanyja meglátogatásához. Az okmányt Bécsben szeretne volna átvenni, amit azzal magyarázott, hogy amennyiben felettesei tudomást szereznek magyarországi utazásáról, visszatérését követően azonnal megfenyíténék. Kőnig 1930. augusztus 16-án született Budapesten a néhai Kőnig Adolf és Sternberg Etel házasságában. A férfi fogtechnikusnak tanult, mielőtt 1949-ben – a Habonim⁴ cionista csoportosulás közreműködésével – elhagyta volna az országot.⁵ Avni Jakob, születési néven Steiner György, az izraeli pénzügyminisztérium tisztviselője, (Mezőkövesd, 1923. január 26.) 1960. február 9-én azért kérte a magyar külképviseleti szerv segítségét, mert szeretne volna pénzzé tenni az apai örökségből hozzá került családi házat, amelynek árából éveken keresztül Magyarországon kívánta eltölteni éves szabadságát.⁶ A BM II/3. Osztály 1960. június 13-i táviratában jelezte a tel-avivi rezidentúrának, hogy a magyarországi beutazásra jelentkezők közül Ávni Jákob tisztviselővel és Kőnig Mihály rendőrrel operatív célból szeretne foglalkozni. Az angol–amerikai alosztály ugyanakkor szóvá tette, hogy a felterjesztett adatokból nem kapott valós képet a potenciális beszerzési jelöltekről. Az utasítás szerint a pénzügyminisztérium hivatalnokának személyi tulajdonságait és hírszerzési lehetőségeit egy hosszabb követségi beszélgetés keretében kellett tanulmányozni, a rendőrrel viszont hasonló szándékkal csak külső helyszínen találkozhattak. Kőnig vízumával kapcsolatban azt közölhették, hogy kérelmére jó eséllyel kedvező választ

3 = = Melman–Raviv, 2012: 64–65.

4 = = ÁBTL 3.2.5. O-8-089/1. 83. Jelentés. 1960. február 15.

5 = = ÁBTL 3.2.4. K-774. 16. Javaslat, 1960. június. 21.

6 = = ÁBTL 3.2.5. O-8-089/2. 8–10. Javaslat, 1960. június 21.

fog kapni.⁷ Tömpe András vezérőrnagy, a 11/3. Osztály vezetője, valamint „Alföldi”, azaz Vértés János rendőr ezredes, Tompa közvetlen helyettese⁸ beszerzési jelöltként személyként tekintett az izraeli rendőrré, ezért a beutazás engedélyezését kérte, Galambos József rendőr ezredes pedig azt jóvá is hagyta.⁹

Tézisünk szerint a Hírszerző Osztály a tel-avivi konzuli iroda mindkét ügyfelével beszerzési célból kívánt foglalkozni a következő okokból. Az izraeli pénzügyminisztérium széles körű jogosítványokkal rendelkezett az állami vállalatok irányítása terén, így az onnan megszerzett titkos információk segítségével akár a fegyveres erők általános állapotára és harcászultságára vonatkozó következtetést is meg lehetett volna fogalmazni.¹⁰ A Közbiztonsági Minisztérium alárendeltségébe tartozó rendőrség szoros kapcsolatban áll az IDF-fel (*Israeli Defence Forces* – Izraeli Védelmi Erők), így a magasabb rangú katonatisztek jelentős része anélkül igazolt át a testülethez, hogy azon belül végigjárta volna a ranglétrát.¹¹ Az utóbbiaktól egy azonos rendfokozatban lévő rendőrtiszt különösebb akadály nélkül meg tudta volna szerezni az általuk ismert hadititkokat (Izraelben a két ember közötti bizalmi viszony egyik jele, ha egymás között minősített információ kerül szóba¹²), ugyanakkor az is felvetődhetett, hogy Kőnig Mihály sikeres bevonása esetén a BM instrukciójára az elhárításhoz fog jelentkezni. Az UB (*Urząd Bespieczeństwa*), a lengyel állambiztonság 1950 és 1957 között Levi Levi technikus jóvoltából behatolt a Sin-Bét állományaiba, viszont a szóban forgó ügynököt még 1948-ban történt kivándorlása előtt szervezték be. Az ügy kipattanása után azonban óhatatlanul szigorítottak a felvételi rendszeren, ami kudarcra ítélte az erre irányuló kísérletezést.¹³

== A kapcsolatfelvétel nehézségei

Kiss Dezső rendőr őrnagy (fedőneve „Tokaji Béla”),¹⁴ a rezidentúra vezetője az 1960. július 5-i konzuli ügyfélfogadáson megtudta, hogy Jakob pénzügyi ellenőr az adóhivatal Petah Tikva-i kirendeltségén. Am a beszélgetésből az tűnt a legfontosabbnak, hogy a kérelmező nem tanúsított ellenséges magatartást az államszocializmussal szemben.¹⁵ A jelölt itthoni rokonsága megerősítette a rezidens véleményét, ugyanakkor Jakob két unokatestvére jelezte, hogy az ingatlan jóval kevesebbet fog elkelni,

7 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 7. VI/4. A. sz. utasítás, 1960. június 13.

8 == Pál, 2020: 75.

9 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 16–17. Javaslat, 1960. június 21.

10 == Golan, 1995: 410–491.

11 == Saunders–Popper–Morrall–Davis–Berrebi–Leuschner–Efron–Segalovitz–Riley, 2013: 1–8.

12 == Bar-Zohár, 1972: 167–168.

13 == Melman–Raviv, 2012: 61–64.

14 == Pál, 2016.

15 == ÁBTL 3.2.5. O-8-089/2. 11. Jelentés, 1960. július 6.

mint amekkora bevételre Jakob számít. A Hírszerző Osztály utasítására újból be kellett rendelni a tisztviselőt a követségre, hogy Kiss tudatosítsa benne a ház eladása kapcsán várható akadályokat és felmérje valódi politikai állásfoglalását.¹⁶

Kőnig Mihállyal is mielőbb össze kellett hozni a találkozót a jelölt anyagi helyzetével, politikai nézeteivel és beosztásával összefüggő kérdések tisztázására. Arra is rá kellett kérdezni, hogy Kőnig miként törvényesítené bécsi utazását, amennyiben a vízum felvételére az osztrák fővárosban kerül sor. Borsányi Imre rendőr százados azt javasolta, hogy az izraeli rendőrt a haifai „Tápió-féle” (sic!) vendéglőben próbálják utolérni, ahol este 7 és 8 óra között vacsorázik. Kőnig budapesti látogatására a 11/3. Osztály szempontjából az augusztus végi időpont tűnt a legalkalmasabbnak, így a rezidentúra felé jelezték, hogy az ügyintézési határidőket is eszerint ütemezzék.¹⁷ Kiss őrnagy tíz nappal később jelentette, hogy Kőniggel még nem sikerült személyesen találkozni. A rezidens többször is kereste vele a találkozást a (helyesen) Tálpot nevű étteremben, de beszélni egyszer sem tudott vele, mert Kőnig minden esetben társasággal érkezett, ráadásul Kiss őrnagyot a személyzet már ismerte.¹⁸

Az itthon tartózkodó Dohány Zoltán (fedőneve „Balogh István”)¹⁹ rendőr őrnagy ezt azzal egészítette ki, hogy amikor haifai utazásaik során összefutottak a vendéglőben, Kőnig láthatóan kelletlenül fogadta a jelenlétüket, de nem mutatta jelét annak, hogy ismerné őket. Egyszer egy két-három fős társaságban látták, amelynek egyik tagja arról panaszkodott, hogy egy csaló jelentős összeggel megkárosította, de a nyomozás nem nagyon halad előre. Az illető arról érdeklődött, hogy tud-e segíteni. Kőnig csak annyit ígért, hogy megkérdezi az illetékeseket, ugyanis egy ilyen kis volumenű ügy nem hozzá tartozik.²⁰

Időközben Vadász Tibor rendőr őrnagy – az Izrael elleni műveletekért felelős I-csoport vezetője²¹ – kihallgatta a jelölt nővérét a vízumkérelemről. Kőnig Rózsa és férje, Gecső Sándor,²² viszont meglehetősen bizalmatlanul fogadta a megkeresést, így operatív célú felhasználásukról le kellett mondani. Vadász azért megkérdezte: meg tudnák-e adni egy olyan bécsi ismerősük címét, ahol értesíteni lehetne a testvért a beutazási engedély megérkezéséről. Az asszony tanácstalanul csak annyit felelt, hogy édesanyjával megbeszéli a dolgot. Végül az őrnagy abban maradt vele, hogy két nappal később a Külügyminisztériumban egyeztetnek Kőnig magyarországi útjáról. Ekkor Özvegy Kőnig Adolfné elpanaszolta, hogy fia 1948-ban váratla-

16 == ÁBTL 3.2.5. O-8-089/2. 12–13. Utasítás, 1960. július 15.

17 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 14. Utasítás, 1960. július 15.

18 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 21. Jelentés, 1960. július 25.

19 == Pál, 2018: 49.

20 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 25. Jelentés, 1960. augusztus 3.

21 == Unger, 2022: 16.

22 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 50. Összefoglaló jelentés, 1960. november 15.

nul tűnt el, hollétéről éveken át még csak nem is lehetett tudni. Geecső Sándorné viszont azt hangsúlyozta, hogy bátyjának elsősorban Izraelhez kell hűségesebbnek lennie, ezért levélben megpróbálta eltéríteni a szándékától.²³ Kőnig Rózsa ezzel a nyilatkozatával az identitásváltás üzenetét próbálta közvetíteni a pártállam felé, ami azt jelenti, hogy az egyébként anticionista ideológiát hirdető államszocializmus által felkínált előnyökért, például a múlt rossz emlékeinek meghaladása vagy az 1945 előtti világhoz képest sokkal szélesebb körű érvényesülés lehetősége, demonstratíván lemondott zsidóságáról.²⁴ Vadász őrnagy jelezte, hogy bevett gyakorlat a vízum más-hová telepítése, de ha a kérelmező édesanyja és testvére nem helyesli az utazást, akkor a BM elutasítja a kérelmet. Végül az özvegy és a lánya elfogadták, hogy egyikük sem ír újabb levelet, hanem a jelen lévő Pesti Gyula Tel-Avivban fog tárgyalni Kőnig Mihállyal az édesanyja aggályairól. A két nő láthatóan megnyugodott, ugyanakkor egy olyan üzenet átadását kérték a kiutazó diplomatától, hogy nagyon szeretnék már látni a fiút és testvért: ha sikerül engedélyt kapnia főnökeiktől, mielőbb látogasson haza. Vadász önkritikusan megjegyezte, hogy a Bécsbe küldendő vízum nem volt szerencsés fedőtörténet, ugyanakkor a második találkozón sem kerültek közelebbi kapcsolatba a jelölt hozzátartozóival.²⁵ A tel-avivi rezidentúra arról kapott jelzést, hogy Kőnig várhatóan augusztus végén jön Budapestre, ezért Jakob utazására csak szeptember folyamán kerülhet sor.²⁶ (A Hírszerző Osztály feltehetően azt szerette volna elkerülni, hogy a két szervezési jelölt véletlenül tudomást szerezzen egymásról.)

=== Az első találkozások

1960. augusztus 17-én Kiss Dezső és Pesti Gyula rendőr őrnagy (fedőneve „Darvas Lajos”)²⁷ megjelent Kőnig törzshelyén, majd ahogy a rendőr vacsora után elvált barátaitól, az előbbi megszólította. Kiss bemutatta az új rezident, aki nem sokkal később jelezte, hogy kiutazása előtt már tárgyalt az édesanyjával a tervezett látogatásról. Pesti javaslatára a jelölt a két diplomatával egy üres sörözőben folytatta a beszélgetést. A rendőr váratlanul megkérdezte, hogy özvegy Kőnig Adolfné miként került a Külügyminisztériumba. Pesti ezt azzal magyarázta, hogy Geecső Sándor a Kulturális Kapcsolatok Intézetében dolgozik, amely szoros kapcsolatban áll a diplomáciával. Ezért arra gondolt, hogy egy ottani ismerőse intézkedjen az ügyben. Az új rezidens visszaidézte, ahogy az özvegy, Kőnig Adolfné a várható következményekre való tekintettel aggódott fia magyarországi utazása miatt, de végül sikerült megnyugtatnia. Az idős asszony arra kérte az illetékeseket, hogy legyenek fia segít-

23 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 22–24. Jelentés, 1960. augusztus 9.

24 == Standeisky, 2007: 15–96.

25 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 24. Jelentés, 1960. augusztus 9.

26 == ÁBTL 3.2.5. O-8-089/2. 14. Utasítás, 1960. augusztus 11.

27 == Pál, 2016.

ségére a vízum megszerzésében. Ahogy a rendőr elgondolkodott, Kiss és Pesti váratlanul rákérdezt: fenntartja-e kérelmét. Kőnig igennel válaszolt, hozzátéve, hogy ha megkapja a beutazási engedélyt, hazalátogat. Feletteseivel ezt még nem közölte, hogy a magyar szervek válaszában ismeretében tesz bejelentést. A büntetéstől már láthatóan nem félt, mondván nem ő az egyetlen, aki Magyarországra utazik. A rendőr az 1959 tavaszán Párizsban élő nagybátyjának kíséretében egyszer már be akart utazni Magyarországra, de a kérelmét elutasították. Ezzel összefüggésben feltette a kérdést: van-e még remény arra, hogy találkozhatson édesanyjával. Kiss és Pesti megígérte, hogy érdeklődni fognak attól, aki özvegy Kőnig Adolfné a KÜM részéről fogadta. Végül abban maradtak, hogy 19-én este a haifai "Nizza" kávéházban lesz a következő megbeszélés.

Kiss és Pesti három órával a találkozó előtt már Haifában volt, majd a helyszín ellenőrzését követően úgy döntött, hogy az általuk már korábban megismert „Roma” kávézó alkalmasabb lesz a célra. Kőnig Mihály nem tartózkodott a „Nizza”-ban, ezért a két diplomata elindult abba az irányba, ahonnan az ügyfél érkezését várták. Amikor összefutottak a rendőrrel, azt javasolták neki, hogy inkább a „Roma” kávéházban beszélgessenek. Kőnig ezt vita nélkül elfogadta, ugyanakkor elnézést kért, mert megfeledkezett az aznapi találkozásjáról, így csak fél órája maradt. A két diplomata ugyanakkor jelezte, hogy sajnos nem érték utol az illetékes munkatársukat a minisztériumban. Az izraeli rendőr nem kritizálta Kiss és Pestit, ugyanis az 1960-ra szóló eltávozási keretét már kimerítette, így legkorábban a következő év tavaszán kerülhetett sor a budapesti útra. Azt viszont kérte, hogy mielőbb tájékoztassák a feltételekről, mert a havi 250 lírás fizetéséből előre kell takarékoskodnia, utazásra nehezen fog hitelt kapni. A vízum érvényességének ellenőrzését Kiss Dezső vállalta, azonban az értesítés és az átvétel továbbra is nyitott kérdés maradt. Kőnig csak nagyon ritkán fordult meg Tel-Avivban, de nem zárkózott el attól, hogy megbeszélte időpontban ott legyen. Amikor szóba került a haifai találkozó lehetősége, egy szolgálaton kívüli, egyenruhás rendőr lépett be a kávéházba, aki hangosan üdvözölte bajtársát. Mint kiderült, Kőnig korábban együtt dolgozott az illetővel, és nagyon jó barátok lettek. A jelölt itt viszont arra kérte Pestit, hogy hozzá ne jöjjenek el, ugyanis őt Haifán túl sok ember ismeri, és kellemtelensége lehet abból, ha idegen diplomatákkal látják együtt. A rezidens a következő találkozót szeptember 15-én este hét órára tűzte ki, amelynek helyszíne a 25 km-re lévő Naharija városában található „Pingvin” étterembe került át. Pesti őrnagy mindenképp azt szeretne volna megtudni, hogy Kőnig Mihály édesanyja, testvére és emlékei révén mennyire kötődik Magyarországhoz. Ezzel egy időben az sem volt mellékes, hogy milyen hatást gyakorolt a jelöltre a MAPAM – valószínűbb, hogy inkább a Mapai égisze alá tartozó – kibucban töltött öt év, a rendőrségen hallott előadások a keleti tömb izraeli tevékenységéről, valamint a megelőző időszakban kémkedés vádjával történt letartóztatás. A politikai beállítottságának ellenőrzésén túl szorgalmazta a jelölt sógorának bevonását az otthoni tanulmányozáshoz. Végül, de

nem utolsó sorban azt is tisztázni kellett, hogy a rendőr terveiről kik tudnak a környezetében, illetve azt, hogy egy kelet-európai utazás a rendőrség eljárásrendje szerint mennyiben párosul a testületből való elbocsátással.²⁸

Avni Jakob 1960. augusztus 23-án elmondta Kiss Dezső előtt, hogy a Mapai – Izrael Földjének Munkáspártja 1948 és 1977 közötti időszakban az ország predomináns kormányzópartja²⁹ – tagja, de rokonszenvez a Kádár-rendszerrel. A tisztviselő állítása szerint emiatt már vitákba keveredett a munkatársaival, ugyanakkor a hazatérés gondolata is felmerült benne. Igaz, ez utóbbi nem volt valós opció, mert feleségének minden rokona Izraelben élt. Ezzel párhuzamosan a magyarországi út időpontjáról sem mondhatott konkrétumot, mivel az éves szabadságát jó előre be kellett jelenteni.³⁰ Az ügy itt megakadt: a ВМ II/3. Osztály valószínűleg azért sem erőltette tovább a tisztviselő megkönyékezését, mert ahhoz nem volt elég magas pozícióban, hogy érdemi tudása lehessen a valóban szenzitív információkról, míg szolgálati helyén beosztásából kifolyólag sem lehetett túl népszerű személyiség. Vértess egyetértett a Pesti által Kőnig ügyében felterjesztett kérdésekkel, viszont Gecső Sándor bevonását nem javasolta, mert utóbbi is azon a véleményen volt, hogy sógorának új hazáját kell szolgálnia. Az új rezidensnek baráti viszonyra kellett törekednie a jelölttel, akit nem hívhattak a követségre, és Haifán sem találkozhattak vele.³¹

Pesti Gyula és Iglói Pál rendőr százados (fedőneve „Péter Sándor”)³² szeptember 15-én délelőtt gépkocsival indult Naharijába, ahová 15 órakor futottak be. A találkozó helyének szemügyrevételét, valamint a biztosítás és ellenfigyelés módszerének egyeztetését követően a két diplomata elment Akkóba, hogy turistaként megnézzék a várat. Ahogy kb. 18 óra 30 perckor visszatértek Naharijába, Pesti kiszállt az autóból, míg Iglói a megbeszélte helyre vitte a kocsit. A rezidens este hét óra után pár perccel ért a Pingvin étterembe, ahol Kőnig újsággal a kezében és szendvics mellett már várta. Pesti elnézést kért a késedelem miatt, majd rákérdezett, hogy a rendőr mivel jött és meddig maradhat. Kőnig autóbusszal érkezett, ugyanakkor jelezte, hogy minden bizonnyal egy volt katonatársánál alszik majd. A vízuma felől érdeklődött, mire Pesti elújságotta, hogy az illetékesek támogatják beutazási kérelmét. Kőnig hálás volt Kiss Dezsőnek, viszont még mindig nem tudta, hogy mikor fog utazni. A főnökétől még nem kért engedélyt arra, hogy Európába utazhasson, hiszen egy évvel korábban is spontán ötlet volt, hogy nagybátyjával ő is Budapestre menjen. Kőnig azt is felfedte Pesti előtt, hogy egy hat hónapos tanfolyam elvégzését követően előre tudna lépni a ranglétrán, de elégedett 220 lírás fizetésével, nagyobb igényei nincsenek, és annyira nem rajong a tanulásért. Amennyiben 1961 folyamán megnősül,

28 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 29–32. Jelentés, 1960. augusztus 20.

29 == Gilbert, 2000: 235–237.

30 == ÁBTL 3.2.5. O-8-089/2. 15–16. Jelentés. Tel-Aviv, 1960. augusztus 23.

31 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 34–35. Utasítás, 1960. szeptember 6.

32 == Pál, 2016.

akkor vállalja a továbbképzést, mert a családalapításhoz már komolyabb jövedelemre lesz szükség.

Kőnig elmondása szerint tagja volt egy ifjúsági cionista szervezetnek, amely arra biztatta a mozgalom résztvevőit, hogy az új nemzeti otthon védelme érdekében mielőbb hagyják el Magyarországot. A kibucból vonult be katonának, majd leszerelése után a rendőrséghez került. Pesti úgy látta, hogy Kőnig nehezen engedett fel, de végső soron kellemes társalgó. Arra viszont nem kérdezett rá, hogy miért övezi személyét ilyen nagy érdeklődés az MNK követsége részéről, de arra sem, hogy miért nem kapott beutazási engedélyt az előző alkalommal. A rendőr megemlítette, hogy édesanyja írt neki, de arról nem tudott, hogy Kiss Dezső járt-e nála. A rezidens október 6-ra szóló meghívását elfogadta, így láthatóan sikerült közelebb kerülni a jelölthöz.³³ Az alosztályvezető mindenekelőtt a rendőr politikai beállítottságára utaló elemeket hiányolta, de arra is nagyobb hangsúlyt kellett helyeznie a rezidensnek, hogy Kőnig beosztását is megismerje. A politikai témájú beszélgetésre már sort lehetett keríteni, aminek keretében tisztázandó volt, hogy Kőnig csak kereseti forrásnak tekinti-e rendőrségi munkakörét, vagy elvi közösséget is vállal a testülettel. Pesti egyik kapcsolatának kihallgatása miatt találkozót csak a konspiráció elveinek betartásával volt szabad szervezni, különös tekintettel arra, hogy a jelölt maga is rendőr.³⁴

Kőnig október 6-án este 7 órakor pontosan érkezett a Pingvin étterembe, a lehetőségeket azonban behatárolta az aznapi sátoros ünnep. A menyasszonyának azt ígérte, hogy együtt töltik jóm kippúrt, ezért csak azzal az indokkal jöhetett találkozóra, hogy egy barátját helyettesíti a rendőrségen. Ahhoz, hogy 22 órára otthon legyen, legkésőbb 20 óra 30 perckor haza kellett indulnia Naharijából. Kőnig ekkor váratlanul azt javasolta, hogy amennyiben elmarad a megbeszélte találkozó, egy hét elteltével azonos helyszínen találkozzanak. Iglói gyanús körülményeket nem tapasztalt, a rendőr egyenesen a buszmegállóhoz ment, és visszatért Haifába.³⁵ Vértes azonban elégedetlenségének adott hangot, mondván, a jelentés nem tükrözi azt, hogy miről volt szó a másfél órás összejövetel alkalmával. Az ezredes szerint a kialakult viszony már lehetővé tette, hogy mind operatív szempontból, mind politikailag hatást gyakorolhassanak a jelöltre. Borsányi hangsúlyozta, hogy a 30 éves korában is nőtlen Kőnig Mihályt szoros szálak fűzik Magyarországhoz. E feltételezés arra épült, hogy az izraeli rendőr gyakran levelezett anyjával, még ha a politikai jellegű témákat szándékosan kerülte is. Mindettől függetlenül az angol-amerikai alosztály jól előkészített politikai orientációval megnyerhetőnek tartotta a célszemélyt. A fő cél nem az volt, hogy a rendőr harmadik országban vegye fel a vízumát, hanem az, hogy ezzel közelebb jussanak a beszerzéshez. Igaz, ennek célszerűségét befolyásolta, hogy Kőnig munkaterületéről még semmit sem tudtak. A rezidensnek ezenkívül

33 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 37–39. Jelentés, 1960. szeptember 17.

34 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 40–41. Utasítás, 1960. október 7.

35 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 42–43. Jelentés, 1960. október 8.

azt is fel kellett mérnie, hogy a beutazáson és a családi köteléken túl mivel lehetne az MNK oldalára állítani.³⁶

= = = A lebukás

1960. december 1-én délután két órakor Pesti és Iglói gépkocsival indult Akkóba, hogy ismét találkozzanak az izraeli rendőrrel. A rezidentúra tisztjei Haifa, Herzlija és Netánja városában nem tapasztaltak figyelést vagy gyanús jelenségeket, de még így is csak fél hétre sikerült Akkóba érniük. Pesti és Iglói már egy ideje szemmel tartotta a találkozó helyszínét, amikor Kőnig a megbeszélte időponthoz képest öt perccel korábban megjött. A rendőr nem látta Pestit, így gyorsan beugrott kávézni egy közeli presszóba, majd 19 órakor megjelent a mozi előtt. A rezidens ekkor azt javasolta, hogy menjenek el a város egyik éttermébe, ahol vacsora közben nyugodt körülmények között tudnak beszélgetni. A rendőr azonban jelezte, hogy éjszakai műszakban dolgozik, így legkésőbb 21 óra 30 perckor Haifában kell lennie, hogy 22 órakor el tudja foglalni a szolgálati helyét. Végül egy Pesti őrnagy által javasolt kávéházban zajlott le a találkozó. A rezidens elújságolta, hogy Kiss Dezső felkereste özvegy Kőnig Adolfnét, aki már alig várja a viszontlátást. A rendőr azonban rákérdezett, hogy volt-e más is a Kiss által a tel-avivi magyar követségre küldött levelében. Pesti másról nem kívánt beszélni, mivel a lényeg már elhangzott. Ezzel egy időben azt valószínűsítette, hogy Kőnig is nagyon várja a nagy találkozást édesanyjával, hiszen 15 éve nem látta. A rendőr azonnal kijavította, hogy csak 12 év telt el azóta, ám erről a kérdéstről látványosan nem akart ezek után beszélni.

Ezzel egy időben azt hangoztatta, hogy az utazás sorsa meglehetősen bizonytalan. A budapesti út kb. 1000 lírába (másképpen fontba) került volna, de a küszöbönálló esküvőre is legalább ennyit kellett volna áldozni, ezért inkább a házasságkötés mellett voksolt, hogy rendezze magánéletét. Ezenkívül azt sem tudta, hogy az 1959-es párizsi kirándulására való tekintettel hogyan fogadnák az újabb eltávozási kérelmet, ugyanis ezt nem volt szokás évente engedélyezni. A gondjairól édesanyja is tudott, akivel a családi dolgokat mindig megbeszélte, azonban a magyarországi helyzetről soha nem esett szó a levelezésben. Kőnig ugyanakkor jelezte, hogy Budapest már nem gyakorol rá semmilyen vonzerőt, ti. Izraelbe érkezése óta mindig vidéken élt, ráadásul már idegenkedik a nagyvárosok zajától. Pesti ekkor politikai síkra terelte a beszélgetést, megpróbálta összehasonlítani a magyarországi és az izraeli életszínvonalat, különös tekintettel a köztisztviselők helyzetére. A rendőr ekkor megismételte, hogy e téren nincs oka panaszra, ezért a rezidens témát váltott. Pesti őrnagy furcsállotta, hogy az izraeli sajtó olyan értesítéseket közölt a Kneszet üléséről, amelyek szerint nem tartoznak a nyilvánosságra, mint például Ben-Gúrión beszéde a biztonsági szolgálat civil ellenőrzés alá helyezéséről. A rezidens a Lavonügyet kezdte elemezni, amit Kőnig a szóra sem érdemes kategóriába sorolt. Pesti ek-

³⁶ = = ÁBTL 3.2.4. K-774. 44-45. Utasítás, 1960. november 2.

kor felhozta Eichmann elrablását, amelyet állítása szerint izraeli magyarok hajtottak végre. Végül, de nem utolsósorban az ENSZ ülészakán elhangzó javaslatokat említette, amelyek azt szorgalmazták, hogy Izrael a békés rendezésre vonatkozó szándéka jeléül engedje vissza a palesztin menekültek egy részét.³⁷A rezidens politikai befolyásolási kísérlete azonban teljes kudarcot vallott. Egyrészt azért, mert Kőnig Mihályból semmilyen politikai állásfoglalást nem lehetett kicsikarni, a közéleti eseményekről még annyit sem tudott, amennyit az ottani újságok megírtak.³⁸ Másrészt azért, mert Pesti minden felvetése tele volt féligazságokkal és súlyos tévedésekkel.

A valóságban az ENSZ csak annyit tudott megállapítani, hogy a palesztin menekültek visszatérése vagy minimálisan jogos kárpótlása tekintetében nincs semmiféle elmozdulás.³⁹ Eichmann elrablói közül a Moszad (az izraeli hírszerzés) Dani Shalom (1928–1963) nevű dokumentummásolási szakértője és Aharon Lazar néven szereplő logisztikai szervezője volt magyar származású. Az előbbi egy alföldi kisvárosban született, ahonnan családjával ausztriai kényszermunkára vitték, Bergen-Belsenben elhunyt édesapja kivételével mindenki életben maradt. Az utóbbit az első bécsi döntéssel Magyarországhoz visszacsatolt területről deportálták Auschwitzba. Lazar édesapjával együtt túlélte a holokausztot, de az emlékekkel nem sikerült megbirkóznia, így 1948-ban Izraelbe költözött, végül az El Al légitársaság egyik nyugat-európai kirendeltségénél lett részlegvezető.⁴⁰

Pinhas Lavon korábbi hadügyminiszter hat évvel korábban történt leváltása körül viszont 1960-ban csaptak igazán magasra az indulatok. Tudniillik Lavon bizonyítékot szerzett rá, hogy hat évvel korábban Benjamin Gibli, az AMAN (az izraeli katonai hírszerzés) akkori parancsnoka akkor kért engedélyt az Egyiptomban található brit és amerikai érdekeltségek elleni szabotázsakciókra (Operation Susanna), amikor ügynökeinek többségét már letartóztatták. David Ben-Gúrión kormányfő utasítására vizsgálat indult Hájim Kohn, a Legfelsőbb Bíróság tagjának vezetésével, Lavon azonban a nevét tisztázó nyilatkozatot várt. A miniszterelnök ezt csak az összes dokumentum teljes körű elemzése után lett volna hajlandó megtenni, mire a korábbi hadügyminiszter a sikertelen akció egyes részleteit feltárta a Kneszet Külügyi és Biztonsági Bizottsága előtt. A kormányfő a kényes aspektusok nyilvánosságra hozatalát személyes sértésnek vette, majd, amikor a Pinhas Roszen igazságügyi miniszter vezetésével működő vizsgálóbizottság is Lavon ártatlanságát hangoztatta, lemondott tisztességéről, ami előrehozott választásokhoz vezetett. A Mapai öttel kevesebb mandátummal tért vissza a hatalomba, ugyanakkor Ben-Gúrión hírnevén komoly csorba esett, ugyanis személyeskedő magatartásán nem volt hajlandó változtatni.⁴¹

37 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 57–59. Jelentés, 1960. december 1.

38 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 60–61. Jelentés, 1960. december 1.

39 == UNO GA A/RES/1315 (XIII), 12 December 1958. 1.

40 == Harel, 1975: 89–285.

41 == Gilbert, 2000: 318–319.

Viszont az is lehetséges, hogy Kőnig Mihály komolyan vette a rendőri testület politikai semlegességére vonatkozó, erősen normatív elvárást. Izraelben ez az 1960-as évek elején nagyobb eséllyel érvényesült, mint napjainkban, amennyiben az arab települések katonai kormányzásának 1966-ban történő megszüntetése előtt a többségi társadalom számára napi szinten kevésbé volt tapasztalható a nemzetiségi megosztottságból származó konfliktus.⁴² Végül azt sem zárhatjuk ki, hogy Kőnig maga is kötődött a vezető kormánypárthoz, hiszen a Habonim mozgalom nagyobbik része 1946-tól a Mapai szövetégeseként működött.⁴³

Pesti és Kőnig 19 óra 35 perckor együtt indultak el a buszmegállóba, útközben már csak a héber nyelvről folyt a beszélgetés. Pesti a legfontosabb eredménynek azt tekintette, hogy Kőnigről kiderült: valóban nem foglalkozik politikai kérdésekkel, ugyanakkor édesanyja meglátogatását nem helyezi előtérbe, mert már régen elkerült otthonról. A találkozón a rezidens tartotta szóval a jelöltet, aki magától vagy nem akart beszélni, vagy olyan dolgokra terelte a szót, aminek az ügy szempontjából nem volt jelentősége. Pesti szerint rendkívül ellentmondásosnak tűnt, hogy a rendőr mindig pontosan megjelent a találkozókön, de soha nem voltak kérdései, miközben részéről fel sem merült, hogy miért találkozik vele a magyar diplomata. Az időpontokat mindig tudomásul vette, csak az utolsó alkalommal próbálta későbbre tetetni. A rezidens úgy látta, hogy Kőnig legszívesebben kitérne a kapcsolat elől, hiszen saját maga soha nem kezdeményezett találkozót. A legutóbbi alkalommal anélkül szállt fel a buszra, hogy valamit egyeztettek volna. A jelölt ráadásul ellentmondásba is keveredett önmagával, hiszen azt állította, jól érzi magát Pestivel, miközben a hosszabb megbeszélésre vonatkozó kérést azzal igyekezett hátrítani, hogy a szolgálati beosztása nem mindig kiszámítható. A rezidens úgy vélte, a három műszakos munkavégzés arra utal, hogy Kőnig nincs kiemelt beosztásban.⁴⁴

A jelölt felhasználhatósága azonban nem csak az apolitikus magatartása miatt vált kérdésessé. A biztosítást végző Iglói ugyanis arra lett figyelmes, hogy amikor Kőnig kijött a mozi közelében lévő cukrászdából, pár méterrel odébb két 38-40 év körüli férfi várakozott. Ahogy Pesti őrnagy irányába fordult, a szóban forgó két ember is megindult feléjük. A századosnak úgy tűnt, hogy Kőnig Mihályt és a rezidens szemmel láthatóan megfigyelik. Amikor a rezidens és a jelölt az étterem felé vette az irányt, a két férfi egyből utánuk ment. Az őrnagy és az izraeli rendőr befordult a vendéglőhöz vezető utcába, mire a két ismeretlen a sarokhoz futott, majd nyugodtan tovább sétált. Végül megálltak egy kirakat előtt, és felváltva nézegettek a helyiség felé, ahol a magyar diplomata az ügyfelével tartózkodott. Iglói nem tudta, melyik nyilvános helyen lesz a találkozó – pedig ezt előre meg kellett volna

42 == Mesch–Talmud, 1998: 233–246.

43 == Novák, 2000: 231.

44 == ÁBTL 3. 2. 4 – K-774. 61–62. Jelentés. Tel-Aviv, 1960. december 1.

beszélni –, csak a megfigyelők magatartásából következtethetett rá. A szóban forgó két személy állandóan a környéken járkált, majd bement egy szűk sikátorba, ahol megálltak beszélgetni. A százados az utca sarkáról látta, amint a két izraelihez odamegy a harmadik, aki egy pár szót szól hozzájuk. A két detektív erre felgyorsította lépteit a találkozóhely irányában, a harmadik pár méteren keresztül folytatta útját, majd visszafordult és ő is a vendéglőhöz sietett. Az utóbbi egész idő alatt az étterem környékén mászkált. Az első két izraeli egy újabb emberrel találkozott, majd félrevonult egy mellékutcába. Iglói mindebből arra következtetett, hogy az elhárítás – a RESUD, azaz a rendőrség különleges ügyosztálya, amely minden területi kapitányságon kirendeltséget tartott fenn⁴⁵ – megfigyelte a találkozózt.⁴⁶

1961. január 5-én Kőnig már el sem ment a megbeszélte helyre, amire korábbi pontosságának tudatában nem volt magyarázat.⁴⁷ Az egy héttel később esedékes biztosító összejövétel helyszínén már pontosan megjelent, 19 órától 19 óra 30 percig várakozott, végül a nem messze található buszmegállóhoz sétált. Iglói azt próbálta ellenőrizni, hogy az elhárítás követi-e a jelöltet, ezt csak akkor szüntette be, amikor a várófülkénél túl közel került volna hozzá. Kőnig idegesen az óráját nézegette, háromszor is rágyújtott, miközben az elhaladó kocsikat ellenőrizte, mintha a kapcsolattartójára várna. A százados a mozi előtti téren végezte a figyelést, de a múltkori ismeretlenekkel nem találkozott. Kőnig a buszállomás felé menet többször is megállt, visszanézett, Iglói egy párhuzamos utcán kísérte. A terminálon viszont feltűnt egy férfi, akit a százados a téren látott, amint a rendőrtől pár méterre várakozik. Az érintett személy a mozi előtt egy pohár vízzel a kezében a büféssel beszélgetett, majd a plakátokat nézegette, később pedig egy szendvicst ment vissza az áruhoz. Iglói szerint ő volt az egyetlen gyanús személy, de nem mert kimondani, hogy megfigyelték.⁴⁸ A budapesti központ a biztosító találkozó megtartását nem engedélyezte, amin viszont a rendőr megjelent, így Józán Sándor rendőr főhadnagy tényként kezelte, hogy az izraeli elhárítás felfedte a kapcsolatot. Mivel számítani lehetett arra, hogy onnantól folyamatosan ellenőrzik vagy megpróbálják beszervezni, Józán célszerűnek tartotta, hogy a rezidentúra védelme érdekében Kőnig ügyét mindaddig pihentessék, amíg nem ad be újabb vízumkérelmet.⁴⁹ Pesti őrnagy 1961 májusában még úgy készült, hogy Kőnig felbukkanása esetén tisztázza vele leszakadásának okait.⁵⁰ Erre azonban nem került sor, mert az 1962 augusztusától a BM III/I. Csoport-

45 == Deacon, 1991: 67.

46 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 63–64. Jelentés, 1960. december 14.

47 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 65. Jelentés, 1961. január 6. 65.

48 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 68–69. Jelentés, 1961. január 13.

49 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 74–76. Javaslat, 1961. március 15.

50 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 78–79. Jelentés, 1961. május 5.

főnökségként működő hírszerzés izraeli vonalon illetékes 1-i alosztálya⁵¹ októberben célszerűtlennek ítélte a Kőnig Mihállyal való további foglalkozást.⁵² A budapesti parancsnokságon minden biztonnyal attól tartottak, hogy a Sin-Bét Kőnig közreműködésével kettős ügynök játszmát fog kezdeményezni. A valóságban az izraeli elhárítás csak erős korlátok között élt a szóban forgó gyakorlattal, a hírszerzés Asráf Marván⁵³ kivételével egyáltalán nem is vállalta.⁵⁴ Kőnig Mihályból pedig láthatóan hiányzott az ehhez szükséges színészi kvalitás, ráadásul azt sem lehetett megkockáztatni, hogy a rendőri tisztségéből kifolyólag általa ismert államtitkokról az ellenérdekelte fél kényszerítés jóvoltából tudomást szerezzen.

= = = Utószó

Kőnig Mihály 1963. április 2-án váratlanul megjelent a konzulátuson, és azzal a kéréssel fordult Pesti Gyulához, hogy július–augusztus fordulóján szeretne beutazni Magyarországra. Kőnig helyzetében változás nem történt, ugyanúgy a haifai rendőrségen szolgált, és házasságkötésre sem került sor. Elmondása szerint a budapesti utat csak azért tudta vállalni, mert kapott egy bizonyos összegű kártérítést a Német Szövetségi Köztársaságtól. A korábbi kapcsolatról nem esett szó, a beszélgetés az általánosságok szintjén mozgott. A rendőr viszont jelezte, az utazás feletteseivel hozzájárulásával történt.⁵⁵ Kovács Zoltán rendőr őrnagy a III/1-1-i alosztályról 1963. július 11-én felkereste özvegy Kőnig Adolfnét annak lakásán. Az idős asszony bizalmatlanul fogadta a BM tisztjeként bemutatkozó őrnagyot, akinek elmondta, hogy már nagyon várja fia látogatását, de nem tudta, hogy mikor érkezik, és azt sem, hogy meddig marad. Azt szerette volna, hogy Kőnig ne térjen vissza Izraelbe, ahová a szerelem miatt sodródott. (Ezt természetesen fenntartással kell kezelni, mert az összes cionista csoport egyértelműen a zsidó nemzeti otthon felépítésében való részvételre próbálta felkészíteni tagságát, ami a részükről igen komoly elkötelezettséggel párosult⁵⁶.) Kőnigné megkérdezte, hogy fia itthon maradhat-e, mire Kovács őrnagy tudatta vele, hogy ezt kérvényezni kell. Arra a kérdésre az asszony viszont már kitérő választ adott, hogy szó esett-e erről a levelezésük során. Az őrnagy érdeklődé-

51 == Palasik, 2013: 100–101.

52 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 82. Javaslat, 1962. október 25.

53 == Asráf Marván (1944–2007) Gamal Abdel Nasszer (1918–1970) egyiptomi elnök veje és közvetlen munkatársa, később Anvar Szádát (1918–1981) titkárságának vezető munkatársa, majd Londonban élő üzletember 1969-től az izraeli hírszerzés legfontosabb informátora volt a jóm kippúri háború alatt, akinek szerepét a felek mindkét oldalon tagadják.

54 == Bar-Joseph, 2017: 58–60.

55 == ÁBTL 3.2.4. K-774. 84. Jelentés, 1963. április 3.

56 == Novák, 2000: 20–27.

sére, hogy az éghajlatot nem bírja, vagy a jövedelme kevés, Kőnigné szintén nem válaszolt. Egyszer csak váratlanul megkérdezte, hogy Kovács volt-e már Izraelben. Az őrnagy meglepetten visszakérdezett, mire az idős nő igen kínos kérdést tett fel: „*Hát nem a belügy küldi az embereit külföldre?*”⁵⁷

Az asszony tudtán kívül rátapintott, hogy a nyugati külképviseletekre delegált diplomáciai képviselők jelentős részét szigorúan titkos állományba sorolt hírszerző tisztek adták.⁵⁸ Kovács ezt nyilvánvalóan nem ismerhette el, így érezhetően zavarba került, és kínos magyarázkodásba kezdett arról, hogy két különálló szervről van szó, és a diplomaták kihelyezéséről a Külügyminisztérium dönt. Az őrnagy megtudta, hogy Kőnig Mihály látogatása esetén az édesanyja lakásában készült tartózkodni, de kinti életkörülményeiről, különösen a végleges hazatérésre vonatkozó szándékáról semmi sem derült ki az asszonnyal folytatott beszélgetésből.⁵⁹ Mivel a beutazás végső soron megghiúsult, a jelölt további tanulmányozása Izraelben túl kockázatosnak tűnt, a III/1-1-i Alosztály lemondott a személyével történő további foglalkozásról.⁶⁰

A két tisztviselő beszerzésére irányuló kísérlettől már csak azért sem lehetett eredményt várni, mert a szülőföld iránti viszonyukban az elengedés elve dominált. Avni Jakob szülei és testvérei elvesztése miatt meg akart válni attól az ingatlantól, ami még Magyarországhoz kötötte, a rendszer iránti megértés inkább a hatóságok jóindulatának elnyerésére irányult. A szocializmus iránti elkötelezettsége aligha lépett túl azon, amit a Mapai az 1960-as években megvalósított – vegyes tulajdon jelentős kormányzati beavatkozással, kiterjedt szociális intézkedésekkel és a parlamenti demokrácia játékszabályainak betartásával –, legfeljebb a rendszer finomhangolását kívánta. Kőnig Mihályban pedig már 1945-től felülkerekedett a cionista beállítottság, hazatérésre nem lehetett számítani. Sőt nagyon valószínű, hogy Pesti Gyula közeledéséről folyamatosan beszámolt feletteseinek, ami kiváltotta a rendőrség különleges szolgálata beavatkozását. Ennek jóvoltából a tel-avivi rezidentúra 1960-ban kihelyezett tisztjei három hónap elteltével lebuktak az izraeli elhárítás előtt.

57 = = ÁBTL 3.2.4. K-774. 86–87. Feljegyzés, 1963. július 11.

58 = = Baráth–Gecsényi, 2015: 40–52.

59 = = ÁBTL 3.2.4. K-774. 87. Feljegyzés, 1963. július 11.

60 = = ÁBTL 3.2.4. K-774. 90. Határozat, 1963. október 22.

=== Levéltári források ===

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTTL)

3.2.4 Kutató dossziék

K-774. „Barcsai”

3.2.5 Objektum dossziék

O-8-089/I. „Ábrahám” Izraeli magyar emigráció

=== Hivatkozott irodalom ===

Baráth–Gecsényi (szerk.), 2015

Baráth Magdolna – Gecsényi Lajos (szerk.): *Főkonzulok, követek és nagykövetek 1945–1990.* MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest.

Bar-Joseph, 2017

Bar-Joseph, Uri: *Izrael mentőangyala. Nasszer egyiptomi elnök vejének, a Moszad kémjének igaz története.* Akadémiai, Budapest.

Bar-Zohár, 1972

Michael Bar-Zohár: *Spies in the Promised Land. Iser Harel and the Israeli Secret Service.* Houghton Mifflin, Boston.

Deacon, 1991

Deacon, Richard: *Az izraeli titkosszolgálat.* Kabala Kft., Budapest.

Gilbert, 2000

Gilbert, Martin: *Izrael története.* Pannonica, Budapest.

Golan, 1995

Golan, Arnon: The Transfer to Jewish Control of Abandoned Arab Lands during the War of Independence. In *Israel. The First Decade of Independence.* Ed. Troen, S. Ilan and Lucas, Noah. State University Press of Albany Press, Albany. 410–491.

Harel, 1975

Harel, Isser: *The House on Garibaldi Street. The First Full Account of the Capture of Adolf Eichmann Told by the Former Head of Israel's Secret Service.* The Viking Press, New York.

Kovács, 2019

Kovács András: *A Kádár-rendszer és a zsidók*. Corvina, Budapest.

Melman–Raviv, 2012

Melman, Yossi – Raviv, Dan: *Spies Against Armageddon. Inside Israel's Secret Wars*.
Levant Books, Sea Cliff.

Mesch–Talmud, 1998

Mesch, Gustavo S. – Talmud, Ilan: The Influence of Community Characteristics
on Police Performance in a Deeply Divided Society: The Case of Israel.
Sociological Focus Vol. 31. No. 3. 233–246.

Novák, 2000

Novák Attila: *Átmenetben. A cionista mozgalom négy éve Magyarországon
(1945–1949)*. Múlt és Jövő, Budapest.

Pál, 2016

Pál István: A láthatatlan elhárítás. A tel-avivi magyar külképviseleti szervek
biztonsági helyzete (1950–1967). *Betekintő*, 2. sz. [https://betekinto.hu/sites/
default/files/betekinto-szamok/2016_2_pal.pdf](https://betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2016_2_pal.pdf)
(utolsó letöltés: 2023. május 27.).

Pál, 2018

Pál István: Egy visszautasíthatatlan ajánlat? Tézisek egy elmaradt hazatérésről.
Arc és Álarc, 1. sz. 49–64.

Pál, 2020

Pál István: Ellenséges szolgálatok – azonos álláspontok. A londoni magyar hírszerző
rezidentúra tisztjének kulturális vitái egy brit kollégájával. *Polymatheia*, 1–2. sz.
71–85.

Palasik, 2013

Palasik Mária: A BM II/3. (Hírszerző) Osztály. In *A megtorlás szervezete. A politikai
rendőrség újjászervezése és működése 1956–1962*. Szerkesztette: Cseh Gergő
Bendegúz és Okváth Imre. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára –
L'Harmattan, Budapest. 87–101.

Saunders–Popper–Morrall–Davis–Berrebi–Leuschner–Efron–Segalovitz–Riley, 2013

Saunders, Jessica – Popper, Steven W. – Morrall, Andrew R. – Davis, Robert C.

– Berrebi, Claude – Leuschner, Kristin J. – Efron, Shira – Segalovitz, Boaz – Riley, K. Jack: *Effective Policing for 21st-Century Israel*. RAND Corporation, Washington, DC.

Standeisky, 2007

Standeisky Éva: *Antiszemitizmusok*. Argumentum, Budapest.

Unger, 2022

Unger Gabriella: Ludas Matyi és a galambszárny. Talált tárgyak történetei.

Betekintő, 2. sz.

https://betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2022_02_unger.pdf

(utolsó letöltés: 2023. június 4.).

=== Internetes hivatkozások ===

UNO GA A/RES/1315 (XIII) 12 December 1958

United Nations Organization General Assembly A/RES/1315 (XIII) 12 December 1958

Report of the Director of the United Nations Relief and Works Agency for Palestine

Refugees in the Near East. <https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/561c6ee353d740fb8525607d00581829/375e52c3cce8b422852560dfo06cae90?OpenDocument>

(utolsó letöltés: 2020. szeptember 27.).

Kulcsszavak

=====

*kémelhárítás,
hírszerzés, Közel-Kelet, külpolitika, ötvenes évek*

Járókelők Izraelben, 1960.

DokuForte / Gidi Reshef

/ Leaving Ones' Native Land /

**Two Israeli public servants as targets of inquiry
by the Hungarian Intelligence Service**

In the late 1950's, when the bilateral relations of the Hungarian People's Republic and the Jewish State improved, the 2nd (Intelligence) Division of the Ministry of Interior endeavored to dynamize its operations in Israel. In order to infiltrate the governmental organizations, the Hungarian Intelligence Service laid all its hope in the recruitment of tax inspector Avni Jakob, who had left Hungary shortly after the Holocaust and police officer Mihaly Koenig, a former member of the Habonim Association, who relocated to Israel in 1949 parallel to the proclamation of the ban on Zionist activities in Hungary. However, the Intelligence Division proved to be oblivious to the two candidates' tendency to escape from the tragedy of their past and leave their native country behind. The tax inspector was everything but popular in his new environment, while the police officer turned out to be elusive and then stabbed the legation's personnel in the back by mobilizing either the Shin-Bet or the Special Branch of the National Police Force of Israel.

A Sasson-család Izraelben, 1960.

DokuForte / Galit Sasson Wiedman